

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 3 του Δεκέβρη 1906

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 224

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ

ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Η Χημία του Λαού.

ΡΕΝΑΝ. 'Από τὰ «Τετράδια τῆς Νιότης».

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. Στὸν 'Εθνικὸ Στόλο.

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ. 'Ο ἴσκιος τοῦ πεθαμένου (συνέχεια).

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ. 'Ο 'Αξέχαστος (τέλος)

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ. Θεατρικά.

ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΓΚΕΝΕΦ. 'Αντίδο (συνέχεια).

Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ. Προῶ.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Σπ. Ρίγγας. Α. Ε.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα καὶ Προάματα (Πεσματζό-
γλου καὶ φημερίδες — Πεθαμένα λόγια — 'Αχίλος καὶ
Τάρος. — 'Ο 'Υπνολόγιος

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΦΟ-
ΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

Με βαθιά λύπη αναγγέλλουμε στους άνα-
γνώστες μας πώς αγαπημένος φίλος κι ακριβός
συνεργάτης του «Νουμά», ο Ζουφρές, πέθανε
την περασμένη Δευτέρα από τύφο. Σήμερα βέ-
βαια, συντριμμένοι από το αναπάντεχο κακό,
δεν μπορούμε να μιλήσουμε πλατύτερα και να
δώσουμε το χαρακτηρισμό του ευγενικού και
ατυχού φίλου μας, αποδείχνοντας συνάμα πό-
σο τους αίστάνεται ο άγώνας της 'Ιδέας τους
τέτοιους άδικους θανάτους και πόσο ο στενός φι-
λολογικός κύκλος μας επηρεάζεται απ' αυτούς.

Είναι τόσο λίγοι οι άγνοϊ εργάτες της 'Ιδέας
στον τόπο μας ώστε ο θάνατος ενός, ακόμα κι
α δε στέκοταν αυτός, ή α δεν πρόφτασε να
μπει στην πρώτη γραμμή, είναι σημαντική
ζημιά, βαρύνοντας κάτι παραπάνω από το θά-
νατο ενός τραπεζίτη ή ενός πολιτικού. 'Αδιά-
φορο αν οι φημερίδες μας (έξον από το «'Αστυ»
με το έξοχο άρθρο του Παπαντωνίου και από
την «'Ακρόπολη» και το «Νέον 'Αστυ») δε
συγκινούνται από τους τέτοιους θανάτους και
δεν ξεδιάζουν ούτε τρεις γραμμούλες γι' αυτούς.
'Ο Ζουφρές για τις φημερίδες ήταν ένας αγα-
θός κι άγνωστος γι' αυτές Πειραιώτης παραγ-
γελιοδόχος αν είχε τα εκατομμύρια του Πε-
σματζόγλου θάν τις συγκινούσε βέβαια και θάν
τις ανάγκαζε να ψάξουνε ή να ρωτήσουνε να
μάθουν και τί άλλο, έξον από παραγγελιοδό-
χος, είτανε.

'Ο «Νουμάς» τιμώντας τη μνήμη του συ-
νεργάτη του θάφιερώνει μερικές σελίδες στο
φύλλο της άλλης Κυριακής γι' αυτόν, κάνον-
τάς του έτσι και το φιλολογικό του μνημόσυνο.

Η ΧΗΜΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Παρίσι, 30 Σποριά 1906.

'Αξιότιμε κ. 'Ρουσόπουλε,

Μου στέλνετε τὸ βιβλιαράκι σας Χημία τοῦ
Λαοῦ καὶ πολὺ μ' ὑποχρεώνετε, ἀφοῦ ἔτσι μου δι-
νετὶ καὶ πάλι ἡ ἐφκαιρία νὰ σὰς ἐφκαιρήσω μὲ
τὴν καλοσύνη πού εἶχατε τόσα χρόνια νὰ μου στέλ-
νετε τὸ Δελτίο τῆς Βιομηχ. κ' 'Εμπορικῆς 'Ακα-
δημίας.

'Ο σκοπὸς σας νὰ κάμετε μιὰ Χημία γιὰ τὸ
λαὸ εἶναι ἀξιόλογος. Μὰ δὲ βλέπω, ἡ χημία σας
νὰ εἶναι χημία τοῦ λαοῦ. Θὰ ἐννοοῦσατε ὑποθέτω
πὼς ἡ χημία σας, τὸ βιβλιαράκι σας θάβαζε μέσα
μόνο τὰ κυριώτερα, τὰ πιὸ γενικά καὶ τὰ πιὸ χρή-
σιμα· λοιπὸν εἴτανε θαρρῶ ἀπλή χημία, ὅχι ὅμως
χημία τοῦ λαοῦ, ἐπειδὴ, ὅσο ἀπλή κι ἂν εἶναι, μιὰ
καὶ δὲν εἶναι στὴ γλῶσσα του, δὲν μπορεῖ νὰναι
τοῦ λαοῦ. Σὰς τὸ σημειῶνω ἀφτό ἐδῶ, γιὰτὶ ὁ τί-
τλος δὲ μοιάζει νὰ λέη ἐκεῖνο πού θέλει νὰ πῇ.
Πρῶτος ἐσεῖς βέβαια πὼς δὲν εἶχατε διόλου τὴν
ιδέα νὰ γράψετε χημία στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, εἰ-
δεμὴ δὲ θὰ λέγατε ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀρχὴ
«Τί ἐστὶ χημία»· τὸ ἐστὶ, ἀφῆστε πού δημοτικὸ
δὲν εἶναι, εἶναι καὶ πολὺ δύσκολο, ἀφοῦ, γιὰ νὰ κα-
ταλάβῃ κανεὶς καὶ νὰ μὴν παναλέη τὴν λέξη, δι-
χως νὰ ξέρη τὸ νόημά της, πρέπει πρῶτα νὰ μάθῃ
καὶ τὴ συζυγία, νὰ κλίνη τὸν ἀρχαῖο ἐνεστώτα,
εἰμί, εἶ, ἐστὶ κ.τ.λ.· μὰ καὶ τότες δὲ γλύτωσε,
γιὰτὶ τὸ ἐστὶ ἔχει ἄλλες δυσκολίες, πού εἶναι δυ-
σκολίες τοῦ τονισμοῦ καὶ μάλιστα πού στο βιβλί-
ο σας μὰς ἐρχονται σὰ μεγαλύτερες, μὲ κεφαλαῖα
ὅπως τάχετε γραμμένα, ἐνῶ ἄλλως τονίζεται τὸ
ἐστὶ στο τί ἐστὶ κι ἄλλως ὅταν εἶναι μόνο του, ἐστὶ.
'Ὡστε γιὰ λαὸ καὶ γλῶσσα δημοτικὴ, μήτε λόγος.

Μὰ ἤθελα πολὺ νὰ μου πῆτε γιὰτὶ τάχα στὴν
πρῶτη πρῶτη γραμμὴ, στὸν Πρόλογό σας, γράφετε
ἐνε; Ρωτῶ, ἐπειδὴ ἀφτό εἶναι τὸ μόνο δημοτικὸ
πού ἀπαντῶ στὴ χημία σας κι ὅμως δὲν ἔχει τὴ
σωστή του τὴν ὀρθογραφία εἶναι. Ὑπάρχουνε, τὸ
ξέρω, πολλὲς λέξεις στὴ γλῶσσα μας, πού δὲ γνωρί-
ζουμε εἴτε τὴν ἐτυμολογία εἴτε τὴ μόρφωσή τους,
καὶ τότες τίς γράφουμε ὡς πού νὰ μάθουμε τί τρέ-
χει, μὲ τάπλα τὰ φωνήεντα ε, ι· τὸ εἶναι ὅμως,
δὲν εἶναι άγνωστο διόλου ἀπὸ πού βγῆκε μήτε πὼς
ἐγίνε· ἡ ὀρθογραφία εἶναι, μὲ εἶ- καὶ μὲ -αι, σήμε-
ρα, δὲν ἐρχεται κάνε σὲ συζήτηση. Καὶ μὴ νομί-
ζετε· μὲ κάποια μαργιολιά μου, σὰς τὸ σημειῶνω
καὶ τοῦτο, γιὰτὶ ἀπὸ τὰ 1886 τόχῳ ἐτυμολογη-
μένο τὸ εἶναι καὶ τὸ παραδεχτήκανε ὅλοι. Μὰς δια-
βάσετε τάχα, φίλε κ. Ρουσόπουλε; Καὶ προτοῦ
βαλθῆτε νὰ γράψετε τὴ χημία σας, ρίξτε μιὰ μα-

τιά καὶ στὰ βιβλία μας, νὰ δῆτε τί λέμε, πὼς γρά-
φουμε καὶ πὼς ὀρθογραφούμε; Μήτε στὴν ὀρθογρα-
φία σας, μήτε στο τυπικὸ σας, ὅπως σὰς ἔλεγα
γιὰ τὸ ἐστὶ, δὲ βλέπω τίποτα πού νὰ μοιάζει μὲ τὴ
δημοτικὴ.

'Αφτά, θὰ τοῦ πῆτε, δὲ σημαίνουνε. Τὸ ὕφος
νὰ δοῦμε, τὸν τρόπο πού ξηγᾶτε τὰ πράματα στο
λαὸ. Ναι, νὰ δοῦμε τὸν τρόπο, νὰ δοῦμε τὸ ὕφος.
Διαβάζω τὴν ἀκόλουθη φρασούλα πού εἶναι κιόλας
ἡ πρώτη· «Ὅποιος δὲν γνωρίζει σήμερον χημίαν ἔνε
τυφλὸς ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις».

Θὰ σὰς φιλήσω τὸ χέρι, ἃ μοῦ πῆτε τί νόημα
ἔχει καὶ πὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι τυφλὸς ἀπὸ
πολλὰς ἐπόψεις; ! Μὰ, μὴ θαρρῆτε· δὲ φταίτε
τοῦ λόγου σας· φταίει, καθὼς πάντα ἡ λεγόμενη·
μὰς ἔμαθε νὰ παπαγαλίζουμε, δηλαδὴ νὰ λέμε λέ-
ξεις χωρὶς νὰ ξέρουμε τί λέμε, κ' ἔτσι τίς βάζουμε
καὶ κεῖ πού δὲν πρέπει, καὶ κεῖ πού χαλνοῦνε τὸ
νόημα. Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς τυφλὸς ἀπὸ πολλὰς ἐ-
πόψεις, τὸ εἶπε μιὰ φορὰ κι ὁ Σοφοκλῆς. Μὰ...
τὸ εἶπε ἄλλως. Κ' ἴσως μάλιστα πρέπει ὁ στίχος
νὰ διορθωθῇ· Τυφλὴ τὸν τε νοῦν κ.τ.λ. γιὰτὶ ται-
ριάζει περίφημα ὁ στίχος στὴν καθαρῆβουσα.

Δοκιμάστε τώρα νὰ πῆτε· «Ὅποιος δὲ γνωρίζει
σήμερον χημίαν ἔνε σιχαβὸς ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις».
'Ὅχι! Δὲ θὰ τὸ πῆτε. Μὲ τὸ στρεβλὸ, τὸ κυριο-
λεχτικὸ, τὸ δημοτικὸ, τὸ ἑκσπερ, δὲ χωροῦνε τὰ
σαχλά τὰ καθαρῆβουσιάνικα «ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις».
'Αμα γράφει κανεὶς στὴ δημοτικὴ, πρέπει, καὶ νὰ
μὴν τὸ θέλῃ, πικτρικὰ νὰ τὰ λέη.

Φοβοῦμαι πὼς καὶ στους ὅρους ἡ καθαρῆβουσα
σας τὰ θόλωσε λιγάκι τὰ πράματα. Σ. 6, γράφετε·
«Πρῶτος ὁρισμός. Χημία εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῶν ρι-
ζικῶν ἀλλοιώσεων τῆς ὕλης». 'Ας ἀφήσουμε τὴ λέ-
ξη ἀλλοίωσις. Τὸ ἐπίθετο ριζικὸς ἐδῶ τί θὰ πῇ;
Μὴν ξεχνᾶτε πὼς γράφετε γι' ἀρχαίους. Σημαίνει
ρίζα ἢ σημαίνει ὀλόκληρη; Ὅπως κι ἂν εἶναι, ἔπρεπε
νὰ τὸ ξηγήσετε μὲ δυὸ λόγια.

'Εγὼ τί νὰ σὰς πῶ, φίλε κ. 'Ρουσόπουλε; Λί-
γα χρόνια ζῇ ὁ ἄθρωπος στὸν κόσμῳ· λίγες, πολὺ
λίγες φορές μπορεῖ νὰ σταθῇ χρήσιμος στους ἄλλους
ἄθρώπους, στὴν πατρίδα του, κι ἀκόμα λιγώτερες
φορές στὸν ἑαυτό του, γιὰτὶ σπάνια μπορεῖ κανεὶς
νὰθανάτισῃ τὸνομά του. Λοιπὸν ἐγὼ εἶμαι τῆς γνώ-
μης τοῦ Νουμά καὶ φρονῶ πὼς ἔπρεπε καὶ σεῖς νὰ-
θανατίσετε τὸνομά σας, γράφοντας ὀρθὰ κορτά τὴ
χημία σας στὴ δημοτικὴ. Φανταστῆτε, λογαριά-
στε μιὰ στιγμὴ πόσες χημίες γράφονται κάθε χρό-
νο. Δηλαδὴ, μήτε λογαριάζονται. Φανταστῆτε ὅ-
μως τί θὰ εἴτανε, μέσα σὲ ὅλες ἀφτές τίς χημίες,
μιὰ χημία πού νὰ εἴτανε ἀθάνατη! Καὶ θὰ εἴτανε
ἡ δική σας, φτάνει νὰ τὴ γράφατε στὴ δημοτι-
κὴ. Νὰ ντοκουμέντο γιὰ τοὺς στερνοὺς μας. Συ-

νυμα θάτανε ή πατρίδα πολύ, μά πολύ κερδεμένη.

Μά έσείς τὰ βλέπετε τὰ πράματα διάφορετικά και μάς αποδείχνετε μέλιστα σ' ένα πολύτιμο γραμμα σας, πού δημοσιέθει ο Νουμάς (άρ. 220,12,1), πώς έμείς γέλαστήκαμε, πώς πέφτουμε όζω. «...Πάρνω για παράδειγμα τὸ Μολύβι και τὰς ένώσεις από τή χημία τοῦ Ρόσκω πού εξέδωσα έλλοτε στην έλληνική.

Τύποι	Κοινὸι ὄροι	Λαϊκοὶ ὄροι
Pb	Μόλυβδος	Μολύβι
Pbo	Μολυβδοξείδιον	Σκουριά τοῦ Μολυβίου
Pb(OH)3	Μολυβδοϋδροξείδιον	
Pbo2	Μολυβδοδιοξείδιον	

» κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Έγώ τώρα τὰ διαβάζω και λυπούμαι, γιατί βλέπω και ρωτάτε, άφτά πώς θά τὰ πούμε στη δημοτική; Και φυσικά, θά κρυφοκαμαρώνετε, άφού θά λέτε κιόλας πώς τί μπορούμε νάπαντήσουμε σέ τέτοιο ρώτημα ένώ έγώ ίσια ίσια λυπούμαι πού δέν άπαντάτε ο ίδιος. Και δέν άπαντάτε ο ίδιος για τὸ λόγο πού τὰ μικρά μου και ταπεινά έργα δέ, τάξιωθήκανε νά σάς έχουνε άναγνώστη. Θά είναι, είκοσι χρόνια πού τὸ φωναζώ, πώς τὸ ζήτημα, όπως έμείς τὸ καταλάβαμε, δέν είναι για λέξεις, είναι για κάτι πιό γενικό, πιό βάσιμο σέ κάθε γλώσσα, πιό χαρακτηριστικό της, για τὸν τύπο. Γνώρισμα μιας γλώσσας, τὸ τυπικό της. Και τὸ τυπικό, μια κ' είναι σύμφωνο με τή ζωντανή γραμματική, κηθαίνεται άμείως κι από τὸν πιό άγράμματο. Κι άφτό θέλουμε μέis, νά μορη νά μαθαίνη τή γλώσσα του ο καθένας. Λοιπόν έκεί πού δέν μπορεί και δέ θά μπορέση ποτέ του νά κλίνη· ή οδός, τής οδοῦ, τὰς οδούς, ή κλίμαξ, τὰς κλίμακας, ή εδγενής, τής εδγενούς κ.τ.λ. κ.τ.λ., θά μπορέση πολὺ έφκολα νά κλίνη· μολυβδοξείδιο, φτάνει νά τοῦ σηκώσετε τὸ τελικό του τὸ ν πού μήτε σεις δέν τὸ προφέρνετε στην καθημερινή σας ομιλία.

Έτσι για όλα τάλλα πού μάς καταλογίσατε, νομίζοντας πώς μάς άραδιάζετε καθαρέβουσα. Είναι, φίλε μου, δημοτικά. Κοιτάζτε τα, τί ὁμορφα μέλιστα· μολυβδουδροξείδιο, μολυβδοδιοξείδιο, έπιτεταρτοξείδιο μολύβδου, νιτρικός μολύβδος, άθρακικός (ή σά θέλετε κι άνθρ-) μολύβδος, βορικός ά(ν)θρ. μολύβδος, οξεικός μολύβδος, βορικός οξεικός μολύβδος, θειικός μολύβδος, διχλωριομολύβδος, δισιωδιομολύβδος, θειομολύβδος. Βλέπετε; Τὸ τυπικό τής δημοτικής. Τής δημοτικής ως κ' ή φωνολογία.

Κι ως τότε είμαι βέβαιος πώς ὁμορφους τοὺς τύπους άφτούς δέ θά τοὺς βρίσκετε. Κ' έχετε δικιο. Μας δείχνετε πώς είστε πραχτικός άθροπος. Γιατί τάχα νά τὸ πούμε μολυβοξείδιο, μια κι ο σημερινός μας ο κανονικός τύπος δέν είναι μολύβδος, παρά μολύβι; Λόγος δέν υπάρχει νά μὴν τὸ παραδεχτούμε. Στούς έπιστημονικούς, τεχνικούς ὄρους, αλλάζει κανείς τάξη, όταν είναι άνάγκη· λ. χ. από τή λέξη eau, έπίθετο δέ βγαίνει· πρέπει τότες νά θυμηθούμε τὸ λατινικό aquosus, και νά τὸ κάμουμε aqueux· όταν ὁμως δέν είναι άνάγκη, άλλαγή καμιά δέ χρειάζεται. Plomb λέγεται γαλλικά τὸ μολύβι. άκόμα και στά βιβλία τής χημίας, piombo ιταλικά· δέ στοχάστηκε κανείς νά τὸ βερτίση plumbum. Λοιπόν και μέis μολύβι, μολυβοξείδιο. Πιό πραχτικό.

Μά και τούτο στοιχηματίζω πώς δέ σάς άρέσει. Και πάλι μάς δείχνετε πώς τὰ ρωμαίικα τάγαπάτε, τὰ νοιώθετε, τὰ ξέρετε, κι άς μὴν τὰ γράφετε. Μέλιστα! Η λέξη μολυβοξείδιο, νά, ὁμορφη δέν είναι. Κανονική, ταχτική, ὅσο θέλετε. Τής λείπει τὸ χοῦ! Τής λείπει τὸ άλάλητο έκείνο τὸ κάτι πού θέλει μια λέξη για νά μοιάξη ρωμαίικη. Μά πολὺ έφκολα τής τὸ δίνουμε τὸ κάτι άφτό. Για νά δοκιμάσουμε. Άς πούμε μολυβδοξείδο, άς πούμε μολυβουδροξείδο, σάν άγαπάτε και μολυβονεροξείδο, άς πούμε έπιτεταρτοξείδο μολυβίου. Τί σάς φαίνεται; Τὸ πρόσωπο ρωμαίικο, ή ὁψη ρωμαίικη. Σπουδαίον τὸ προτέρημα, μια κ' είναι ή χημία για ρωμιούς. Βέβαια πώς ὅλοι οί έπιστημονικοί ὄροι δέ σιάζονται τὸ ίδιο. Μά τί νά κάνουμε; Τέτοιους έχουμε σέ κάθε γλώσσα, δηλαδή, νά μὴν τὰ μασούμε, βάρβαρους. Δέν μπορούμε νά τάχουμε ὅλα τέλεια· μά έκεί πού μπορούμε, χρέος.

Έσείς ὁμως μάς λέτε σὸ Νουμά πώς άπρέπει νά μάς είπῃτε σεις οί άντίθετοι [άντίθετος τί θά πῃ έδῶ; τὸ καλὸ, τὸ πραχτικό γυρέδουμε—για τήν Έλλάδα, ὅχι για νά εναντιωθούμε κανέναν] άν τοὺς έπιστημονικούς ὄρους (και τὰ παράγωγα), πού έδημιούργησαν οί ξένοι από τήν άρχαία Έλληνική, πρέπει νά τοὺς αντικαταστήσουμε με άλλους νέους φκιαστούς ή άκατάληπτους (άφού είναι άγνωστοι ως τώρα [ὅπως κ' οί δικοί σας στούς πολλούς]) ή άν πρέπει νά τοὺς μεταχειριζόμαστε ὅπως ίνε διά νά έννοούμε περὶ τίνος πρόκειται και νά υπάρχη παγκόσμιος συνενόησης.

Και πάλι πρέπει νά παραπονεθῶ πώς δέ με δικ-

τάζετε—άκόμη και σά γράφω σὸ Νουμά. Στην 'Απολογία μου, πού δημοσιέτηκε πέρι, έγραφα τάκλουθα, ὅπου τὸ ζήτημα για ὄρους γραμματικούς· «Τὸν ὄρο πιώσις, ὅτο άδικιολόγητός κι άν είναι. τὸν πήρανε από τοὺς Έλληνες και τὸν κάμανε casus οί Ρωμαῖοι· έτσι τὸν ξέρουμε σήμερα παντοῦ, easo, eas, ως και Fall, γερμανικά. πού είναι ή μεταφρασμένη μας πιώσις. Λοιπόν άφού ή Έβρώπη δανίζεται ὄρους έπιστημονικούς από τήν άρχαία μας τή γλώσσα, έμείς οί άπάγονοι δέ θάχουμε τάχα τὸ δικαίωμα νά τοὺς μεταχειριστούμε; Άφτά λέει ο δάσκαλος. Έγώ πάλι θαρρῶ πώς θάτανε νόστιμο, θάτανε και πολὺ άραιο, έμείς νά μπορούσαμε νά οτιάνουμε καινούριους ὄρους έπιστημονικούς με τήν πάντα ζωντανή και πάντα Έλληνική λαλιά μας, ένῶ με τή δική της ή Έβρώπη δέν μπορεί νά τὰ καταφέρη. Θά φαινόμεστα τότες άπάγονοι άληθινοί, άφού θά δημιουργήσουμε σάν τοὺς άρχαίους.» (σ. 308 τοῦ βιβλίου, σά θά βγῇ).

Νά μὴν τὰ πολυλογούμε—κι άρκετά σά; έγραφα. Τὸ ζήτημα είναι νά ξέρουμε για ποιους δουλεύουμε, για ποιους δημοσιέβουμε. Για τοὺς άρχαίους τοὺς Έλληνες ή για τοὺς σημερινούς; Άν είναι για τοὺς σημερινούς, τή γλώσσα τοὺς πρέπει νά μιλούμε—και δυὸ δέν έχει, μια είναι. Η πρέπει νά τὸ πούμε ρητῇ, νά τὸ πούμε από τώρα πώς ή Έλλάδα προκοπή δέ θά δῇ και τοῦ κάκου ή πρέπει νά καθιερωθῇ γλώσσά πού νά βασίζεται μόνο και μόνο στοῦ λαοῦ τή γραμματική, πού είναι γλώσσα τοῦ λαοῦ.

Θά μοῦ άπαντήσετε πώς μικρή δουλειά δέν είναι και πώς πολλές φορές πέφτει δύσκολο, πολὺ δύσκολο νά βρῇ κανείς τὸ σωστὸ έπιστημονικὸ ὄρο. Άμέ; Μήπως δέν τὸ ξέρω; Γι' άφτό δουλέσω κα γώ. Τὸ σημαντικό, τὸ μόνο, είναι νάχη κανείς τίμια ψυχή. Τότες, σοβαρά και ήσυχα, κάνει ο άθροπος ὅ τι μπορεί. Μά ὅ τι μπορεί, χρέος άπαραιτητο νά τὸ κάμη, άμα είναι τίμια ή ψυχή και ίσιος ο νοῦς.

Νά με συμπαθῇτε πού γέμισα κόλλες. Μά σάξέρω. Είστε φρόνιμος, τίμιος άθροπος, άγαπάτε τὸ λαὸ, άγαπάτε και τή γλώσσά του. Με τέτοιους άθρώπους μοῦ άρέσει πάντῃ ή ομιλία, γιατί πάντα θά βγῇ σέ καλὸ.

Δικός σας
ΨΥΧΑΡΗΣ

IVAN TOURGUÉNEFF

ΑΝΤΙΖΑΡ *

Χορεύανε δέκα ζευγάρια. Καβαλιέροι· είτανε τὸ περισσότερον άξιωματικοί τής φρουράς ή υπάλληλοι από τήν κοντινή χώρα. Όλοι πηγαίνανε σὸ χορὸ, ὅπως γίνεται πάντα. Ένας ταγματάρχης άπόστρατος, πού είχε μοναχὸ έλάττωμα νά πέφτῃ στή μελαχολία μέλεις γιομάτιζε, έπαίξε σὸ ιδιαίτερο τιμητικὸ τραπέζι μ' ένα συμβουλάτορα τής έπικράτειας και έναν πλούσιο άρχοντα πού κάτεχε τρεῖς χιλιάδες ψυχές. Ο συμβουλάτορας φόρεε ένα χοντρὸ διαμάντι σὸ δάχτυλο του, μια ταινία καινούργια τοῦ Άγίου Στανίσλαου σὸ λαιμό, κ' ένα ὁμορφο γιακά από βελούδο σὸ ρούχο του. Κι' ὡστόσο στεκόταν άκούνητος, μέλαε προσεχτικά, τὸν και-

ρὸ πού ο πλούσιος άφέντης ξέσπαγε στά γέλια για κάθε τί και τήραζε ὀλόγυρα του προστατευτικά.

Ο Μποντριακόφ, ο ποιητής, άνθρωπος με παράξενο παρουσιαστικό, κουβέντιαζε σέ μια γωνιά με τὸ σοφὸ ιστορικὸ Έρσοκκόφ. Καθένας του κράταε τὸν άλλον από τήν κομπότρουπα τοῦ ρούχου του. Πλάι τοὺς ένας ευγενής, σφιγμένος μέσα σὸ στενὸ του φράκτο, εξέχυνε φράσεις παληκαρίσιες φιλελεύτερες, κ' ένας άλλος ευγενής άκουε με φρίκη και μ' άνοιχτὸ τὸ στόμα. Κείνοι πού τοὺς περιτριγυρίζανε είτανε ὅλοι τοὺς ξαφνιασμένοι. Οί νέοι τρομαγμένοι και οί γέροι ξενοισμένοι. Οί παχυνές μαννάδες με τίς κεντιστές σκούφιες τοὺς, κρητούσανε ὀλόγυρα τοὺς τοίχους. Τέλος, ο χορὸς είτανε ὅπως οί έπαρχιωτικοί χοροί.

Η Ναντέζντα είτανε φερμένη πῶν από τή φάμιλία τοῦ Ίπατόφ. Ο Άστακόφ τήν είδε πού χόρευε μ' ένα νιὸ μ' ευχάριστο παρουσιαστικό, με τὰ μάτια έκφραστικά, με λεπτά μαῦρα μουστάκια. Είτανε καλοντυμένος, και μια χοντρή άλυσίδα κρεμότανε σὸ γέλεκο του. Η Ναντέζντα είχε ένα φόρεμα γαλάζιο κεντισμένο με μαργαρίτες, κ' ένα στεφάνι από τὰ ίδια λούλουδα στεφάνωνε τὸ σγουρωμένο της κεφάλι. Έπαίξε με τή βεντάλια της, χα-

μογέλας, νιωθότανε ή βροσίλισσα τοῦ χοροῦ. Ο Άστακόφ τή ζύγωσε και σάν τή χαιρέτησε ευγενικά τή ρώτησε μή και λησμόνησε τήν υπόσκεσή της.

— Τί υπόσκεση; ρώτησε κείνη.
— Νά χορεύτε τή μαζούρα μαζί μου.
— Βέβαια.

Και ο νιὸς πού τή συντρόφευε κατακοκκίνησε άμέσως.

— Λησμονήσατε, βέβαια, δεσποινίδα, έχω από καιρὸ τήν υπόσκεση σας.

— Ά, θέ μου, τί νά κάμω; είπε ή Ναντέζντα ταραγμένη. Συμπαθῇτε μου, κύριε Στελτσίνσκη, είμαι τόσο άφχειρεμένη.

Ο Στελτσίνσκη χαμήλωσε τὰ μάτια μ' ευγενικότητα.

Ο Άστακόφ κορδονότανε ὡστόσο.

— Έχετε τήν καλωσύνη, κύριε Στελτσίνσκη, είμαστε πολὺ γνώμιμοι, και ο κύριος είναι ξένος· συμπαθῇτε μου νά χορέψω μαζί του.

— Όπως άγαπάτε, είπε ο νιός.

— Ευχαριστῶ, είπε ή Ναντέζντα προχωρώντας νάνταμῶσῃ τὸν καθλιέρο της.

Η καντρίλια τέλειωσε σέ λίγο. Ο Άστακόφ περπάτησε μέσα στή σάλα τοῦ χοροῦ, κ' ὕστερα πύ-

(*) Κοίταξε φύλλα 220, 221 222 και 223.